

TÜRKİYE'DE ORMANLARIN VE ORMAN ÜRÜNLERİNİN SERTİFİKALANDIRILMASI

Türkey TÜRKÖĞLU

Orman Endüstri Yüksek Mühendisi, SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Öğrencisi Baha Şıkman Cad. 149 Sok. No:3 Fethiye/MUĞLA

Özet

20. yüzyılın son çeyreğine doğru uluslararası ticaretin hızlanması ve küresel pazarda rekabetin artması, sanayi alanına hammadde sağlayan doğal kaynakların hoyratça tüketilmesine yol açmıştır. Doğal kaynakların bilinçsizce kullanılması dünya dengelerinin değişmesine ve dolayısıyla çevresel duyarlılığın artmasına neden olmuştur. Uluslar dünya mirasını korumak amacıyla çözüm arayışlarına girişmiş ve sonuç olarak bu sorunların uluslararası işbirliği ile çözülmesi kanısına varmıştır. Ormancilık sektörü de bu konuların merkezinde yer almıştır. 1980'li yıllarla birlikte ormanların yönetilmesi ile ilgili yeni prensipler geliştirilmiştir. Bu prensiplerin en önemlileri ormanların rasyonel yönetilmesini ve fonksiyonlarını bugün ve gelecekte koruyacak bir şekilde yararlanmayı amaçlayan sürdürülebilir orman yönetimi ile orman kaynaklarının oluşumundan tüketimine kadar geçirdiği süreçleri kayıt altına alan ve ormanın nasıl yönetildiğini bağımsız bir organ tarafından belirli çevresel, sosyal ve ekonomik ölçütlere bağlı olarak değerlendiren ve son ürünü etiketlendiren sertifikasyondur. Tropikal ormanların geleceği ile ilgili kaygılarla başlayan sertifikalandırma işlemi, şuan günümüzde dünya ormanlarının % 8,3'lük kısmını kapsamıştır. Bağımsız kurumlarca yapılan sertifikasyon, son ürünün, çevresel, sosyal ve ekonomik standartlara uygun olarak yönetilmiş ormanlardan geldiğini belgelendirerek, tüketicilerin satın alma tercihi üzerine olumlu etki oluşturmaktadır. Türkiye, uluslararası kararların uygulanması ile birlikte 1999 yılında sürdürülebilir orman yönetimi çalışmalarını başlatmış ve günümüzde belirlemiş olduğu 6 kriter ile ölçümleme ve değerlendirme yapmaya çalışmaktadır. Sertifikasyon çalışmaları ise henüz başlamamış olup, bundaki en büyük sebebin ise odun hammaddesi yönünden ülke içi dengeler için çalışıyor olması ve ihracat sektörü niteliğinin bulunmamasıdır. Türkiye odun hammaddesi ithalatını en çok Rusya'dan yapmakta ve son ürün pazarının büyük bir bölümü ise Avrupa Birliği ülkeleridir. Özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde sertifikalı olmayan orman ürünlerinin rağbet görmesi imkânsızlaşmıştır. Bir çok sivil toplum kuruluşunun da büyük destek verdiği sertifikasyon, tüketicilerin ürünlerde ekolojik menşesini garanti eden bir damgayı yada logoyu aramasına sebep olmuştur. % 27'si ormanlarla kaplı Türkiye'de, orman ürünleri sanayinin potansiyelinin gün geçtikçe artması ve ihracatçı ülkelerin gün geçtikçe yuvarlak odun yerine mamul veya yarı mamule yönelmeleri sebebiyle sertifikasyon konusuna hassasiyet göstermesi gerektiğinin bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Orman kaynakları, sürdürülebilir orman yönetimi, orman ürünleri, sertifikasyon

Forest and Forest Products Certification in Turkey

Abstract

Incensement in international trade and rivalry in global market resulted in the exploitation of the natural resources which has provided raw materials to the industrial field towards the last quarter of 20. Century. Unconscious use of natural resources caused many changes in the balance of the world and these changes have increased environmental sensitivity and caused many changes in the balance of sensitivity. Nations tried to find solution to save the world heritage and finally they came up to conclusion that these problems could be solved through international cooperation. Forestry sector is the centre of these subjects. New principles have been improved concerning forestry management since 1980. The most important principles are sustainable forestry management which aims to provide national management and functions of the forest today and in the future and certification that records the process of the forest resources from their existence until to their exploitation and evaluates the management of forests by an independent organization depending an environmentally social and economic variations and labels the last product. Certification process which aimed with the concern about the future of the tropical forests in the beginning takes places approximately 8, 3 % percentage of the world forests nowadays. The certification process carried out by independent organizations certifies the last product coming from forests environmentally, socially and economically appropriate standards and this produces positive effect

on consumers. Turkey started the sustainable forest management studies by applying the international methods in 1999 and today is trying to evaluate and test with 6 criteria. However certification process hasn't started yet as wood raw material corresponds the domestic demand and can't be exported. Turkey imports wood raw material mainly from Russia and after processing the material, export the last wood product to the European Nation Countries. It is nearly impossible to be in demand for products which are not certificated especially in European Nation Countries. Certification which is supported by many non-governmental organizations made the consumers to look for a mark or an emblem that guarantees the ecologic origin of the product. Turkey's 27 % percent is covered with forests. The increase in the industrial potential of forest products and the tendency of the countries that exports products or semi finished products instead of the round wood shows that Turkey should give importance to the certification process.

Keywords: Forest resources, sustainable forest management, forest management, forest products, certification.

1. Giriş

Dünyanın hızla artan nüfusu ile birlikte şehirleşme, sanayileşme, uluslararası ticaret hızlanmış ve doğal kaynaklarının bilinçsizce kullanılmasına yol açmıştır. Günümüzde doğal kaynakların hem nitelik hem de nicelik olarak azalması önemli sorunlardan biri olma özelliğini sürdürmektedir. Özellikle Su, oksijen, bitki örtüsü gibi doğal kaynakların büyük hızla azalması, canlıların yaşam alanlarını kısıtlamakta, çevresel felaketlere yol açabilecek etkiler yaratmaktadır. Ormanlar; ağaçlarla birlikte diğer bitkiler, hayvanlar, mikroorganizmalar gibi canlı varlıklarla, toprak ve suyun bir etkileşim ve denge içinde oluşturduğu çok boyutlu ve geniş ekolojik süreçleri barındıran, en büyük doğal kaynaktır. Biyolojik çeşitliliği ve dünyanın su ve karbon döngülerine katkısı sebebiyle azaldığında telafisi olmayan etkileri olacaktır.

20. yüzyılın son çeyreğine doğru yeryüzünde baş gösteren iklim değişikliği ve bazı çevre problemlerinde, ormansızlaşmanın önemli bir rolü bulunduğu herkes tarafından kabul edilmektedir. Çevre sorunları üzerine 1972 yılında Stockholm'da yapılan konferans'da ilk kez uluslar arası çözüm yolları aranmaya başlamıştır. Daha sonra ormanlar, 1992 yılında Brezilyanın Rio şehrinde yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansının en ağırlıklı konusunu teşkil etmiş, bu zirvede uluslararası ormancılık prensipleri ülkelerin mutabakatı ile kabul edilmiş, tüm orman tiplerinin korunması, yönetimi ve sürdürülebilir gelişimi konusunda küresel ortaklığın temelleri atılmıştır. Birleşmiş Milletler gözetiminde yoğun bir uluslararası müzakere süreci başlamış ve sonunda iki uluslararası anlaşma, iki prensipler topluluğu ve bir faaliyet gündemi ortaya çıkmıştır. Bu küresel sorunlara çözüm için sürdürülebilir kalkınma politikalarının mutlaka uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Gelecek kuşakların ihtiyaçlarının karşılanmasına imkân verecek şekilde bugünkü kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılaması anlamını taşıyan sürdürülebilir kalkınma, doğanın korunması ve ekonomi ile ekosistem arasındaki dengeyi muhafaza ederek doğal kaynakların kullanılması prensiplerini benimser. Dünyanın en önemli doğal kaynağı olan ormanların sürdürülebilir kalkınma prensiplerine göre yönetilmesi gerekliliği ortaya çıkmış ve modern ormancılığa kılavuzluk eden Sürdürülebilir Orman Yönetimi kavramını yaratılmıştır. Süreklilik, ormancılık ilkeleri arasında yeni eklenen bir kavram olmamakla birlikte Rio zirvesinden sonra dünya ormancılığını yönlendirmeye başlamıştır.

1993 yılında Helsinki'de yapılan Avrupa'da Ormanların Korunması Bakanlar Konferansında Sürdürülebilir Orman Yönetimi, ormanların ve orman alanlarının, biyolojik çeşitliliğini, verimliliğini, gençleşme kapasitelerini, hayatiyetlerini ve bugün ve gelecekte ilgili ekolojik, ekosistemlere zarar vermeksizin devam ettirecekleri bir şekilde ve yoğunlukta işletimi ve kullanılması şeklinde tarif edilmiştir. Kısaca ise ekolojik açıdan uygun, ekonomik açıdan uygulanabilir ve sosyal açıdan yararlı bir yönetim şeklidir.

Ormanların ve orman ürünlerinin sertifikalandırılması, çevre bilinci yüksek tüketici kesimleri ile, sürdürülebilir orman yönetimi gerçekleştiren üretici kesimleri arasında güçlü bir bağ kurmak suretiyle, ormanların daha iyi yönetilmesini teşvik etmek ve ormancılık faaliyetlerinin sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak, sürdürülebilir orman yönetimi doğrultusunda gerçekleştirilmesini sağlamaya yönelik olarak geliştirilmiş bir sistemdir (Durusoy, 2002).

Uluslararası düzeyde orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimini teşvik etmek amacıyla kullanılan sertifikalandırma sistemi, bir orman işletmesi bünyesindeki yapılan tüm orman işletmeciliği etkinliklerinin bağımsız bir kurum tarafından, belirlenen ölçüt ve göstergelere göre değerlendirilmesi ve teftiş edilmesini mümkün kılan bir süreci ifade etmektedir. Böylelikle, orman kaynağının sürdürülebilir bir şekilde işletilmesi sağlanmakta, tüketicilere de ürünlerin bu tarzda işletilen bir orman kaynağından geldiği belirtilmiş olmaktadır (Türker ve Durusoy, 2002).

2. Ormancılıkta Sertifikasyon

Dünya kara alanlarının %30'unu kaplayan ormanlar 3,9 milyar hektardır. Tropikal ve yarı tropikal ormanlar bu alanın yaklaşık % 55'ini teşkil etmektedir (FAO, 2007). Sertifikasyon, bilinçsizce tüketimin en yoğun olduğu tropikal ormanların geleceği ile ilgili kaygı duyulması sonucunda sivil toplum kuruluşlarının bir tepkisi olarak ortaya çıkmıştır.

Ormanların ve orman ürünlerinin sertifikalandırılması, doğa dostu tüketiciler ile ürünlerini pazara daha büyük avantajla sunmayı isteyen üreticiler arasında güçlü bir ilişki kurmak suretiyle ormanların daha iyi yönetilmesini teşvik etmek ve ormancılık etkinliklerinin “sürdürülebilir kalkınma” ilkelerine uygun olarak yürütülmesine yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş ulusal düzeyde belirlenen, sosyal, ekonomik ve ekolojik ilke ve ölçütlere dayanan bir araçtır (Geray, 1999).

Yüzyıllar boyu dikkatsizce tüketilen orman kaynaklarının korunması konusu, özellikle 1980'li yıllarla birlikte dünya ormancılık kamuoyunun ve politik gündemin oldukça önemli bir konuya haline gelmiştir. Orman kaynaklarına ilişkin bu olumsuz gelişmeler paralelinde birtakım politik gelişmeleri de getirmiş; Tropikal Ormancılık Eylem Planı ve Uluslararası Tropikal Yuvarlak Odun Örgütü bu süreçte kurulmuştur. Ancak 1990'lı yıllara kadar bu gelişmeler ormansızlaşmayı azaltıcı bir etkiyle sonuçlanmamıştır. Bu duruma da çözüm yolu olarak, bölgesel ticari odun üretimlerini engelleme çalışmaları ortaya çıkmıştır. Sivil toplum kuruluşları oldukça geniş kampanyalar ve boykotlar düzenlemişler, ormanların korunması konusuna daha fazla önem vermeye başlamışlardır. Bunun yanında Hollanda, Amerika ve Almanya gibi ülkelerde bazı belediyeler, devlet tarafından finanse edilen inşaatlarda tropikal ürünlerin kullanımını yasaklamıştır. Hatta, Avusturya hükümeti daha da ileri giderek 1990'da parlamentodan çıkardığı bir kararla ormancılık çalışmalarının sürdürülebilir olmadığı ülkelerden tropikal ürünlerin ithalatını kısıtlamıştır (Geray, 1999; Türker ve ark., 2001).

Sertifikalandırma işlemi, sadece arazide işletmecilik etkinliklerinin kontrolü ile sınırlı değildir. Aynı zamanda elde edilen ürünlerin ilk kaynağı olan meşcereden, en son satışının yapıldığı pazarlama noktasına kadar olan tedarik zincirinin kontrolü de sağlanmaktadır. Sonuçta, sertifikalandırma aracılığıyla orman kaynaklarının bilimsel ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda, çevreye en az etki ile toplumun isteklerine göre sürdürülebilir işletiminin ve yönetiminin denetimi sağlanmış olmaktadır (Akyol, 2004; Akyol ve Tolunay, 2006).

Sertifikalandırma, orman sahipleri ve yöneticileri için piyasa erişimi, pazar payının artırılması veya korunması, işletmenin imajının artırılması, piyasa avantajı ve hatta fiyat primi elde etme aracı iken, çevresel hareket için, ormanların işletme şekillerini etkileme ve korumayı destekleme aracıdır (Durusoy, 2002).

Sertifikalandırma, bağımsız üçüncü şahıs denetlemesinden sonra odun hammaddesinin orijinini ve durumunu belirten ve yazılı bir belge ile sonuçlanan bir süreç olmaktadır. Sertifikalandırma,

orman sahiplerine orman işletmeciliği etkinliklerinin standartlara karşı ölçülmesini ve bu standartlara uyarak işletme etkinliklerini gerçekleştirdiklerini göstermelerine olanak vermektedir. Aynı zamanda sertifikalandırma, üretici tarafından yapılan çevresel iddiaları geçerli kılmak ve dolayısıyla da tüketicilerin güven ve desteğini kazanmak veya odun ürünlerinin orijini olan ormanlar hakkında normalde üretici tarafından açıklanmayan gerçekleri belirgin şekilde ortaya koyma amaçlarına hizmet etmektedir (Akyol ve Üçok, 2008).

3. Ormanların ve Orman Ürünlerinin Sertifikasyonu

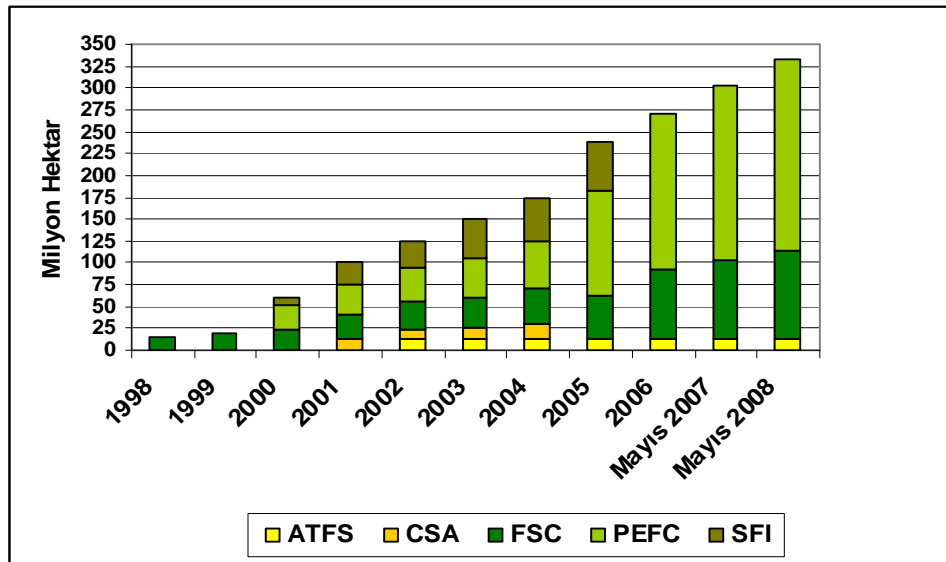
Ormanları ve orman ürünlerini sertifikalandırma temelde iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar, orman yönetiminin sertifikalandırılması ve ürün sertifikalandırılmasıdır. Ancak, son yıllarda ormancılık sektöründe yaşanan gelişmelerle korunan orman alanlarının sertifikalandırılması da söz konusu olmaktadır (Akyol ve Üçok, 2008).

Sertifikasyon işlemi, ulusal ve uluslararası ölçüklere göre uygulama şekilleri ve standartları olan kuruluşlar tarafından yapılır. Farklı yapıda sertifikalandırma sistemleri olmasına rağmen en çok kabul gören ve yaygınlaşan sertifikalandırma sistemi, kabul edilmiş standartlara göre tarafsız ve bağımsız bir kuruluş tarafından bizzat alan üzerindeki değerlendirmeleri içermektedir (Akyol ve Üçok, 2008).

Dünya üzerinde orman sertifikalandırma yapan belli başlı kuruluşlar şunlardır;

- Orman İdare Konseyi (FSC),
- Pan Avrupa Ormancılık Sertifikasyon Sistemi (PEFC),
- Amerika Ağaç Tarım Sistemi (ATFS),
- Kanada Standartlar Kurumu Sertifikasyon Sistemi (CSA).

Orman yönetiminin sertifikalandırılması; orman yönetiminin belirli standartlara karşı denetlenmesini ve amenajman planları, çalışma planları, envanterler gibi ilgili dokümanların gözden geçirilmesini içerir. Orman yönetiminin sertifikalandırılması orman yönetim birimi, bölge veya ülke gibi farklı düzeylerde gerçekleştirilebilir (Geray, 1999; Durusoy, 2002).

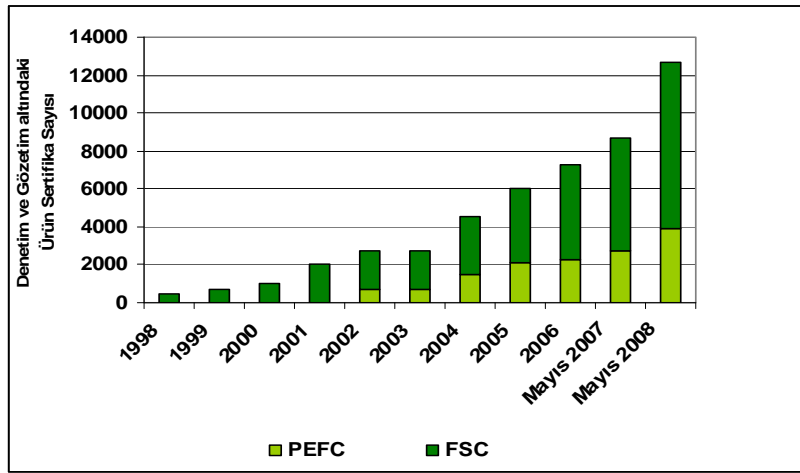

Şekil 1. Sertifika Edilmiş Orman Alanı (UNECE/FAO, 2008)

Dünyanın toplam 3.9 milyon hektar orman alanının (FAO, 2007), yaklaşık %8,3'lük 320 milyon hektarı sertifika edilmiş ormanlardan oluşmaktadır (Şekil 1). Sertifikalı orman alanlarında 2007

yılına göre 2008 yılında 26 milyon hektarlık bir artış gözlenmiştir. Mayıs 2008 tarihi itibarıyla, PEFC, 33 ülkede, 24 farklı sertifika sistemiyle toplam 205,3 milyon hektar, FSC, 46 değişik ülkedeki ofisleri ile 79 tane ülkede 103,5 milyon hektar ve ATFS ise Amerika Birleşik Devletlerinin 45 Eyaletinde 11,1 milyon hektar ormanı sertifikalandırmıştır. 2008 yılında sertifikalı ormanlardan 416 milyon m³ yuvarlak odun üretilmiştir (UNECE/FAO, 2008).

Bir diğer sertifikalandırma sistemi ise Dünya’da, orman kaynaklarından elde edilen ürünlerinin, orman endüstrisinde kullanımını takip edilmesini sağlayan “Denetim ve Gözetim Zinciri (CoC, Chain of Custody)’dir. Bu sistem; hammaddenin ormandan tüketiciye ulaşana kadar işleme, dönüştürme, imalat ve dağıtım gibi safhaları içine alan bir yönetim sistemidir. Günümüze kadar denetim ve gözetim altına alınan ürün sayılarına ilişkin veriler Şekil 2 ‘de verilmiştir.

Şekil 2. Denetim ve Gözetim Sertifikası Eğilimi (UNECE/FAO, 2008)

Müşteri perspektifiyle bakıldığında, bir orman endüstrisi firmasında CoC standartlarının uygulanıyor olması, firma tarafından tüm üretim ve mamul aşamalarının başarıyla yerine getirildiğinin bir taahhüdüdür. CoC’yi, ISO 9001 ve benzeri yönetim sistemleri ile benzeştirebiliriz. Ancak, CoC, sadece orman ve orman ürünleri üreten, kullanan ve tedarik eden firmalara yönelik hazırlanmış bir standarttır.

1997 yılında başlayan CoC sertifika sistemi Orman Yönetim Sertifikasından daha hızlı büyüerek 12604 adet sertifika sayısına ulaşmıştır. İngiltere, Amerika, Almanya, Fransa, Kanada, Hollanda, İsviçre, Polonya, İtalya, Avusturya’da CoC Sertifikasını en çok kullanan ülkelerdir. Tablo 1 ‘de Dünya genelinde sertifikalı ormanlardan elde edilen yuvarlak odun miktarları verilmiştir.

3. Türkiye’de Ormanların ve Orman Ürünlerinin Sertifikasyonu

Türkiye ormanlarının tümüne yakını (% 99,9) devlet ormanıdır. Bu ormanlar tümüyle ve yönetilmek üzere Orman Genel Müdürlüğü (OGM)’nün yetki ve sorumluluk alanına girmektedir. Ülkemizde, orman kaynaklarının yönetiminden sorumlu kurum Orman Genel Müdürlüğü, gerek Birleşmiş Milletler gözetiminde yapılmakta olan uluslararası ormancılık müzakerelerinde, gerekse ülkemizin aktif olarak katılmakta olduğu “Avrupa Ormanlarının Korunması Bakanlar Konferansı” sürecinde alınan kararlar çerçevesinde, 1999 yılında, sürdürülebilir orman yönetimi çalışmalarını başlatmıştır. Orman Genel Müdürlüğü, başlatmış olduğu çalışmalar ile, “Avrupa Ormanları” için geliştirilen “Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kriter ve Göstergeleri” ile “Yakın Doğu Bölgesi” için geliştirilen “Sürdürülebilir Orman

Yönetimi Kriter ve Göstergelerini” harmanlayarak bir ulusal kriter ve gösterge seti hazırlamış, daha sonraki üç yıl içerisinde bu seti test etmiştir.

2005 yılından itibaren kriter ve göstergelerin bölge düzeyinde geliştirilmesi, izlenmesi, değerlendirilmesi ve çalıştaylarda katılımcı yöntemlerle değerlendirilerek raporlanması aşamasına geçilmiştir. Bu çalışmalar ülkemizde, Orman İşletme Müdürlükleri temel alınmak suretiyle halen devam etmektedir. Bu aşamadan sonra ülkemiz ormancılığının “sürdürülebilir” şekilde yapılıp yapılmadığı gündeme gelecektir. Şuan ülkemiz için orman yönetim sertifikasının alınmasının güç olacağı açıktır.

Türkiye'nin orman ürünleri talep ve karşılama durumu Tablo 2 'de verilmiştir. Türkiye'de endüstriyel odun talebinin 14 milyon m³'e ulaşması, buna karşılık ülke içindeki endüstriyel odun arzının 12 milyon m³ civarında seyretmesi nedeniyle oluşan arz açığı ithalat yoluyla karşılanabilmektedir. Buna göre endüstriyel odun talebinin % 61'i Orman Genel Müdürlüğü'nce devlet ormanlarından, % 24'ü özel sektör üretiminden karşılanmakta, talebin % 15'lik bölümü ise ithal edilmektedir (Kaplan, 2008).

Tablo 1. Sertifikalı Ormanlardan Elde Edilen Yuvarlak Odun Miktarı

Bölge	Toplam Orman Alanı (milyon ha)	Toplam Sertifikalı Orman Alanı (milyon ha)			Toplam Sertifikalı Orman Alan Oranı (%)			Sertifikalı Ormanlardan Üretilen Endüstriyel Yuvarlak Odun (milyon m ³)			Sertifikalı Ormanlardan Üretilen Endüstriyel Yuvarlak Odun Miktarının Dünya Yuvarlak Odun Üretimine Oranı (%)		
		2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Kuzey Amerika	470,6	157,7	164,2	50,7	52,0	34,9	38,6	201,8	210,1	232,5	12,7	13,2	14,6
Batı Avrupa	155,5	78,9	80,8	84,2			54,1	162,5	166,4	173,4	10,2	10,5	10,9
Bağımsız Devletler Topluluğu	907,4	13,0	20,6	24,6	1,4	2,3	2,7	2,3	3,6	4,3	0,1	0,2	0,3
Okyanusya	197,6	6,4	9,9	9,4	3,3	5,0	4,8	1,6	2,5	2,4	0,1	0,2	0,1
Afrika	649,9	2,1	2,6	3,0	0,3	0,4	0,5	0,2	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0
Latin Amerika	964,4	11,1	1,6	2,0	1,1	1,3	1,6	0,5	0,7	0,8	0,1	0,1	0,2
Asya	524,1	1,1	1,6	2,0	0,2	0,3	0,4	0,5	0,7	0,8	0,0	0,0	0,1
Dünya	3869,5	270,3	291,8	319,9	7,0	7,5	8,3	370,8	385,7	416,4	23,4	24,3	26,2

Kaynak: Kaynak: (UNECE/FAO, 2008)

Tablo 2. Türkiye'nin Orman Ürünleri Talep ve Karşılama Durumu

Ürünler	Mevcut Hammadde İşleme Kapasitesi (1000m ³ /yıl)	İşlenen Hammadde Miktarı (1000m ³)	Kapasite Kullanım Oranı (%)	Hammadde Temin Yeri					
				OGM		Özel Sektör		İthalat	
				Miktar (1000m ³)	%	Miktar (1000m ³)	%	Miktar (1000 m ³)	%
Kereste	14899	7702	51	5104	66	1307	17	1291	17
Kaplama	248	118	48	17	14	4	3	98	83
Kontrplak	338	135	40	23	17	61	45	51	38
Yonga Levha	4691	2210	47	1480	67	654	30	76	3
Lif Levha	2428	2428	100	730	30	1062	44	636	26
Parke vb. Odun	1270	529	42	423	80	17	3	89	17
Hamuru	1754	1098	62	485	44	232	21	381	35
Toplam	25628	14221	55	8262	58	3337	24	2622	18

Kaynak : OGM-2006 (Kaplan, 2008)

Ülkemizde kaliteli emval üretiminin oran ve miktar itibariyle düşük olması her şeyden önce ormanların ekolojik özellikleriyle ilgili olmakla beraber işletmecilik anlayışı ve üretim sistemimizden veya standardizasyon zaaflarından kaynaklanan eksikliklerin bulunması (Hacıoğlu ve ark., 2006) ve ihracat yada pazar sıkıntısının olmaması Orman Genel Müdürlüğü'nün ormanların ve orman ürünlerinin sertifikalandırılması hususuna önem vermemesine sebep olmamaktadır.

Türkiye'de ağaç mamulleri ve orman ürünleri ihracat değerleri Tablo 3 'de verilmiştir. Ayrıca, Tablo 4 'de Türkiye'den ağaç mamulleri ve orman ürünleri ihracatı yapılan ilk 10 ülke ve Tablo 5 'de Türkiye'den ihracatı yapılan ağaç mamulleri ve orman ürünlerinde ilk 8 ürüne ait bilgiler bulunmaktadır.

İthalatta çam cinsi türlerin ağırlıkta olduğu, diğer önemli türlerin tropikal ağaçlar, kayın, meşe, göknar, ladin olduğu görülmektedir. Odun hammaddesi ithalatının büyük çoğunluğu Rusya Federasyonu ve Ukrayna başta olmak üzere eski Sovyetler Birliği bölgesi ülkelerinden olmaktadır. Türkiye'de orman ürünleri sanayinin ulaştığı kapasite ile başta mobilya olmak üzere sektörün kazandığı ihracat gücü nedeniyle endüstriyel odun talebinde artış trendi sürecektir (Kaplan, 2008).

Ancak uluslararası ticaretin hızlanması ve küresel pazarda rekabetin artması ile birlikte alt yapı ve iş gücü sorunları olan ülkeler gün geçtikçe yuvarlak odun yerine mamul veya yarı mamul gibi nihai son ürünleri ithal etmektedirler. Ülkemizin iş gücü ve alt yapı ile ilgili sorunları olmaması ve dünyanın en çok odun hammaddesi ihracat eden ülkesi Rusya Federasyonuna yakın olması sektörün büyümesi için çok büyük avantajdır.

Tablo 3. Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracat Değerleri

Sınıflandırma	2003 (\$)	2004 (\$)	2005 (\$)	2006 (\$)	2007 (\$)	2008 ¹ (\$)
Kağıt ve Karton	428.729	526.383	639.192	695.730	958.601	1.191.961
Mobilya (Ağaç/Orman Ürünlerinden)	231.110	318.991	375.936	437.207	586.737	752.882
Ağaç ve Ağaç Ürünleri	146.008	205.481	248.852	338.975	464.249	543.838
Toplam	805.847	1.050.855	1.263.980	1.471.912	2.009.587	2.488.681

¹ 1 Kasım 2007-31 Ekim 2008 tarihleri arasındaki ihracat rakamları

Kaynak: Dış Ticaret Bilgi Sistemi ve İhracat-Net İlgisi Sistemi (Anonim, 2008)

Avrupa Birliği ülkeleri, Türkiye'nin orman ürünleri ihracat değerlerinin yaklaşık % 40'lık payına sahiptir. Önümüzdeki yıllarda, Avrupa ülkeleri başta olmak üzere birçok ülke, sertifika belgesine sahip orman ürünlerinin ithalatına izin vereceği tahmin edilmektedir.

Tablo 4. Türkiye ‘den Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracatı Yapılan İlk 10 Ülke

Ülkeler	2007 ¹ (\$)	2008 ¹ (\$)	Değişim Oranı (%)
İran	153.691	172.945	12,5
Irak	116.570	157.419	35,0
Almanya	118.098	138.020	16,9
Yunanistan	108.068	132.441	22,6
Azerbaycan-Nahcivan	74.095	119.059	60,7
Romanya	92.342	117.299	27,0
İngiltere	81.860	111.088	35,7
Rusya Federasyonu	62.732	103.921	65,7
Bulgaristan	81.389	102.666	26,1
Gürcistan	52.804	96.089	82,0
Ukrayna	33.159	55.165	66,4

¹ 1 Ocak- 31 Ekim tarihleri arasındaki ihracat rakamları

Kaynak: Dış Ticaret Bilgi Sistemi ve İhracat-Net İlgisi Sistemi (Anonim, 2008)

Tablo 5. Türkiye’den İhracatı Yapılan Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünlerinde İlk 8 Ürün

Ürünler	2007(\$)	2008 ¹ (\$)
Lif Levha (MDF)	149.198	174.569
Yatak Haline Getirilebilen Oturma Mobilyaları	75.398	109.865
Ahşap Yatak Odası Mobilyaları	66.394	100.994
Yonga Levha	58.909	76.959
Kutu ve Muhafazalar (Oluşlu Olmayan Kâğıt/Kartondan Mamul)	65.724	75.410
Yemek Odaları ve Oturma Odaları İçin Ahşap Mobilyalar	50.417	73.134
Diğer Ahşap Mobilyalar	42.162	61.776
Oturmaya Mahsus Diğer Mobilyalar	49.177	59.110

¹ 1 Ocak- 31 Ekim tarihleri arasındaki ihracat rakamları

Kaynak: Dış Ticaret Bilgi Sistemi ve İhracat-Net İlgisi Sistemi (Anonim, 2008)

Dünyada çapında faaliyet gösteren Conservation International (CI), Friends of the Earth International (FoE), Greenpeace International, International Institute for Environment and Development (IIED), The World Conservation Union (IUCN), The Nature Conservancy, World Wildlife Fund International (WWF) ve The World Resources Institute (WRI) gibi Sivil Toplum Kuruluşları sertifikasyona önem vermekte ve tüketicileri bilgilendirme çalışmaları yapmaktadır (Vogt ve ark., 2000).

Ülkemizde orman ürünleri endüstrisinin ulaştığı bu dinamik yapı ve potansiyel doğrultusunda hammadde talebinin sertifikalı ormanlardan karşılanması veya CoC Sertifikasının yaygınlaşması gerekmektedir. Yine kâğıtçılık sektöründe ülkemizde kâğıt hamuru üretiminin yok denebilecek kadar az olması sertifikalı ormanlardan elde edilmiş kâğıt hamurlarının kullanılması ülkemizdeki sertifikasyon sorununun çözümünde etkili olacaktır.

4. Tartışma ve Sonuç

Odun hammaddesinin sertifikalı olması, sürdürülebilir orman yönetimi uygulamalarının yapıldığı orman kaynaklarından geldiğini, bu orman kaynaklarının ağaç sayısı, kaç çeşit içerdiği, yaş sınıfları ile orantılı hasatın yapıldığı, kesimin yapıldığı alanın durumundan, ormanın yol yoğunluğu, yaban hayatı ile ilgili tedbirler alındığını, biyolojik, genetik ve fonksiyonel çeşitliliği korumak için karasal ve suyla ilgili önlemler alındığını ifade eder. Sertifikasyon, tüketiciler için ürün kalitesinin teminatı olarak kabul görmektedir (Maser ve Smith, 2001).

Sertifikalandırma, orman yönetim birimi, bölge ve ülke düzeyinde uygulanabilmektedir. Günümüzde yaygın olarak sertifikalandırma çalışmaları orman yönetim birimi düzeyinde

gerçekleştirilmektedir. Ancak ülkemiz koşulları için sertifikalandırma sürecinde temel alınacak sürdürülebilir orman yönetimi çalışmaları devam etmektedir. Bu nedenle öncelikli olarak sürdürülebilir orman yönetimine ilişkin çalışmaların ülkenin sosyal, ekonomik ve ekolojik koşulları da dikkate alınarak bir an önce bitirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, Türkiye, imzaladığı uluslararası anlaşmalarla çeşitli hukuki ve politik taahhütleri üstlenmiş bulunmaktadır (Durusoy, 2002; Akyol ve Tolunay 2006). Günümüzde orman kaynakları ülkelerin kendi kaynakları olmaktan çıkmakta ve global bir kaynak haline gelmektedir (Türker ve ark., 2001).

Türkiye ormancılık sektörünün odun hammaddesi yönünden ülke içi dengeler için çalışıyor olması ve ihrac sektörü niteliği bulunmaması sektörün önemli bir özelliğidir. Kalkınmak veya dengeleri sürdürmek üzere odun hammaddesi ihrac etmek durumunda olan ülkeler veya hem ithalatı hem de ihrac düzeyi yüksek olan ekonomiler, sertifikalandırmaya yakın ilgi göstermek durumundadır (Geray, 1999).

Türkiye'nin, dünya endüstriyel yuvarlak odun üretiminin % 8'ini karşılayan Rusya'ya (Anonim, 2007) yakınlığı, Avrupa ve Ortadoğu orman ürünleri pazarlarına yakınlığı, iş gücü kapasitesi ve devlet desteğiyle ilgili sorunları olmaması ve kendine özgü odun dışı ürünleri barındırması nedeniyle, sektörün ihracat rakamlarının gün geçtikçe yükselmekte olup, dünyadaki gelişmeleri takip etmesi gerekmektedir. Üretim açısından, özellikle kâğıtçılık alt sektöründeki özelleştirmeler sonucunda düşüşler olsa da, diğer alt sektördeki verilerden sektörün gelişme eğilimli olduğu gözlenmektedir.

Ülkemizde ormanların ve orman ürünlerinin sertifikalandırılması sürecinde uygulanması gerekenler;

- Sürdürülebilir orman yönetim sisteminin tamamen uygulanması,
- Avrupa Birliği müzakere sürecinde olan ülkemiz için, orman endüstrisi sektörünün uyumu ve yeniden yapılandırılması,
- İthal edilen odun hammaddesinin sertifikalı ormanlardan veya menşei belli bölgelerden gelmesinin sağlanması ve bu hammaddelerden üretilecek son ürünlerin, CoC sistemine dâhil edilmesi ile ihrac edilecek orman ürünlerinin sertifikalandırılması,
- Türkiye'nin, ormanlarının ve ormancılık sektörünün özelliklerini dikkate almak suretiyle, uluslararası sertifika sistemlerine geçişi kolay kendi orman sertifikalandırma sistemini kurması,
- CoC Sistemi bünyesinde FSC tarafından uygulanmakta Saf, Karışık ve Geri Dönüşümden kategorisindeki sertifikaların uygulanması,
- Sivil Toplum Kuruluşlarının desteği ile uluslararası sertifika sisteminin kurulması,

Sertifikasyon, ülkemiz ormancılık sistemine ters bir uygulama olmamakla birlikte, hatta orman yönetimindeki ve orman muhasebesindeki eksiklikleri gidermemize, planlama ve denetimi kolaylaştırması, ormancılık verilerimizin netleştirilmesi, orman arazilerinin kesin bir şekilde belirlenmesi ve ormanlardan faydalanıcılar ve etkileşim içinde bulunanlarla iletişimin iyileştirilmesi gibi yararlı etkileri olacağı açıktır.

Kaynaklar

- Akyol, A., 2004.** Türkiye'de Sürdürülebilir Orman Kaynakları Yönetimi İlkeleri, Göstergeleri ve Uygulamalar, SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 121 s.
- Akyol, A., Tolunay, A., 2006.** Türkiye'de Sürdürülebilir Orman Kaynakları Yönetimi İlkeleri, Göstergeleri ve Uygulamaları, SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Journal of Natural and Applied Sciences, Cilt:10, Sayı:2, Isparta, s. 221-234.
- Akyol, A., Üçok, G., 2008.** Sertifikasyon Kavramı ve Ülkemiz Ormancılığında Durum, VI. Orman Fakülteleri Öğrenci Kongresi, 8-9 Mayıs 2008, s.301-311, Düzce.

- Anonim, 2006.** Russian Forestry Review No:1. <http://www.russianforestryreview.com> (Ziyaret Tarihi: 12/11/2008)
- Anonim, 2007.** Russian Forestry Review No:2. <http://www.russianforestryreview.com> (Ziyaret Tarihi: 12/11/2008)
- Anonim, 2008.** Ağaç Mamülleri ve Orman Ürünleri İhracatçı Birliği İhracat Değerlendirmesi. http://www.iib.org.tr/iib_portal/dokuman/aylikrap/200810/2008_Ekim_Agac_Orman.pdf (Ziyaret Tarihi: 12/11/2008)
- Durusoy, İ., 2002.** Sertifikalandırma ve Türkiye Ormancılığında Gerekliliği, Olabilirliği, Uygulanması Sürecinde Karşılaşılması Muhtemel Darboğazların ve Fırsatların İrdelenmesi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 170 s.
- Geray, U., 1999.** Ormancılıkta Sertifikasyon Olabilirlik Raporu, Basılmamış.
- Hacıoğlu, H., Kaplan, E., Balı, R., Cilan, S., 2005.** Yuvarlak Odun Üretim ve Pazarlaması, I. Çevre ve Ormanlık Şurası Tebliğler, Antalya, 3. cilt, s.804–839.
- Kaplan, E. 2008.** Türkiye’de Orman Ürünleri Talebi ile Arz Kaynaklarının Değerlendirmesi ve Endüstriyel Plantasyonların Yeri. <http://www.ogm.gov.tr/yukle/ekaplan.doc> (Ziyaret Tarihi: 15/09/2008)
- Maser, C., Smith W., 2001.** Forest Certification in Sustainable Development Healing the Landscape. Lewis Publishers, USA, s. 3.
- Türker M.F., Başkent E.Z., Durusoy İ., 2001.** Ormancılıkta Sertifikasyon: Orman Kaynakları ve Orman İşletmeciliği Üzerine Etkileri, Uluslararası Gelişmeler ve Türkiye Ormancılığında Gerekliliği ve Olabilirliği, I. Ulusal Ormancılık Kongresi, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Kongre Serisi No: 1, Ankara, 294-305.
- Türker, M.F., Durusoy, İ., 2002.** Devlet Orman İşletmelerinde Halkla İlişkiler ve Sertifikasyon, II. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, 15-18 Mayıs 2002, Cilt No:1, Artvin, s.134-143.
- UNECE/FAO, 2008.** Forest Products Annual Market Review, 2007-2008. www.unece.org/timber/docs/fpama/2008/FPAMR2008.pdf (Ziyaret Tarihi: 08/11/2008)
- Vogt A. K., Larson, B. C., Gordon J. C., Vogt, D. J., Fanzers A., 2000.** Forest Certification Roots, Issues, Challenges, and Benefits, CRC Pres., USA, Bölüm 2.2.